

O FAS DLA RODZICÓW

Co to jest FAS?

FAS czyli Alkoholowy Zespół Płodowy (Fetal Alkohole Syndrome) to zespół zaburzeń występujących u dziecka, będący wynikiem spożywania przez matkę alkoholu w okresie ciąży.

Jak rozpoznać FAS?

Obecnie przyjmuje się, że aby móc zdiagnozować pełnoobjawowy FAS muszą być spełnione następujące warunki: opóźnienia we wzroście dziecka zarówno w trakcie ciąży jak i po urodzeniu; uszkodzenie mózgu; zniekształcenie rysów twarzy oraz potwierdzone informacje o spożywaniu alkoholu przez matkę w okresie ciąży. Należy jednak pamiętać, że nasilenie objawów jest proporcjonalne do ilości spożywanego przez matkę alkoholu. W przypadku gdy ilości te są niewielkie, obserwowane objawy mogą być trudniejsze do zaklasyfikowania co utrudnia zdiagnozowanie FAS. W takich przypadkach często używa się określenia Alkoholowy Efekt Płodowy.

Dlaczego nie można pić alkoholu w czasie ciąży?

Alkohol jest teratogenem, czyli czynnikiem środowiskowym nieobojętnym dla organizmu zarówno matki jak i dziecka, wywołującym u płodu wady wrodzone. Alkohol przenika przez łożysko i jest wchłaniany przez płód. Nawet najmniejsza ilość alkoholu we krwi dziecka może doprowadzić do nieodwracalnych uszkodzeń. Spożywany przez matkę w czasie ciąży

alkohol powoduje obumieranie komórek nerwowych przez co zaburza proces kształtowania się poszczególnych rejonów mózgu u dziecka. W przeciwieństwie do dziecka z FAS mózg dziecka zdrowego jest większy, lepiej zróżnicowany i wyposażony w większą ilość neuronów. Aby podkreślić wagę problemu należy dodać, że alkohol jest bardziej szkodliwy dla dziecka w okresie płodowym niż narkotyki.

Zakres uszkodzeń zależy od ilości wypitego przez matkę alkoholu, jednak należy mieć na uwadze, że nie istnieje bezpieczny dla zdrowia dziecka limit dopuszczalnego spożycia. Niepożądane działanie alkoholu może zostać wzmocnione przez inne czynniki środowiskowe tj. wiek matki, jej predyspozycje genetyczne, status materialno-społeczny, odżywianie, palenie papierosów oraz zażywanie narkotyków.

Czy spożywanie alkoholu na w pierwszych tygodniach ciąży jest równie niebezpieczne?

Spożywanie przez matkę alkoholu w pierwszym trymestrze jest dość powszechnym zjawiskiem. Zdarza się tak gdyż kobieta często jeszcze nie wie że spodziewa się dziecka. Należy jednak pamiętać, że szkodliwy wpływ alkoholu w pierwszym okresie życia płodu jest szczególnie niebezpieczny i może znacznie zwiększyć prawdopodobieństwo poronienia. W pierwszych tygodniach, w których następuje rozwój głównych organów, płód w sposób szczególny narażony jest na uszkodzenie mózgu, serca, nerek, twarzy. Spożywanie przez matkę alkoholu w drugim trymestrze ciąży prowadzi do dalszych ograniczeń w rozwoju mózgu oraz uszkodzeń mięśni, skóry, kości. W ostatnich trzech miesiącach na szkodliwy wpływ alkoholu najbardziej narażone są płuca dziecka, wtedy też zaburzona zostaje jego waga i wzrost.

Na czym polegają fizyczne objawy FAS?

U dzieci z FAS obserwuje się upośledzenie rozwoju fizycznego przejawiające się między innymi niedowagą noworodka. Wraz z rozwojem drobna postura i niski wzrost utrzymują się. Ponadto dzieci z FAS charakteryzuje stosunkowo mała głowa i nietypowe rysy twarzy. Jednym z najbardziej typowych objawów występowania FAS u dziecka jest deformacja twarzy. U dzieci tych występują: szeroko rozstawione oczy, opadające powieki, wąskie czoło, spłaszczona środkowa część twarzy, krótki zadarty nosek, słabo bądź wcale zarysowana rynienka podnosowa, wąska górna warga, słabo rozwinięta żuchwa i zniekształcone uszy. Prócz tego do atypowych objawów FAS należą: krótka szyja, problemy ze wzrokiem i słuchem, ograniczona ruchliwość stawów, zniekształcenie i niedorozwój dłoni i paznokci oraz wiele innych. Cechy te z reguły nie są widoczne od razu po urodzeniu lecz nasilają się po drugim roku życia.

Czy dzieci z FAS zachowują się inaczej niż dzieci zdrowe?

Jako że spożyty przez matkę w okresie ciąży alkohol może nieodwracalnie uszkodzić mózg dziecka, u dzieci z FAS bardzo często obserwuje się poważne problemy z zachowaniem wynikające z tych właśnie uszkodzeń. Ośrodkowy układ nerwowy jest szczególnie narażony na szkodliwe działanie alkoholu stąd też znaczna część dzieci z FAS przejawia upośledzenie umysłowe, bądź nie przekracza przeciętnego ilorazu inteligencji. Już w okresie wczesnoniemowlęcym obserwuje się zwiększoną pobudliwość dziecka, trudności ze snem czy ssaniem. Wraz z rozwojem nadaktywność dziecka utrzymuje się, dochodzą natomiast problemy z samokontrolą, organizacją, impulsywnością, adaptacją. Dzieci z FAS bywają z jednej strony złośliwe, uparte drugiej strony przejawiają

niska samoocenę i łatwo popadają w stany depresyjne. Ponadto u dzieci z FAS notorycznie występują trudności z uczeniem się. Uszkodzenie mózgu jest przyczyną problemów z zapamiętywaniem, gromadzeniem i przetwarzaniem informacji czy też ich wykorzystywaniem w codziennym życiu. Ponadto upośledzenie w zakresie plastyczności myślenia oraz nieumiejętność myślenia abstrakcyjnego czy przyczynowo-skutkowego sprawia, że wiele z nich nie jest w stanie normalnie funkcjonować w społeczeństwie.

Czym są objawy wtórne FAS?

Wymienione wyżej objawy należą do grupy objawów pierwotnych, czyli takich z którymi dziecko przyszło na świat. W przypadku FAS istotne znaczenie odgrywają objawy wtórne, czyli objawy będące często konsekwencją niezrozumienia problemu dziecka, błędnej diagnozy bądź jej braku. U dziecka posiadającego choćby część z wymienionych przez nas objawów przy braku odpowiedniej opieki i zrozumienia narastają stopniowo: lęk, zmęczenie, zachowania agresywne i ryzykowne, co ostatecznie pogarsza jego i tak trudną sytuację.

Czy FAS jest uleczalny?

Objawów pierwotnych nie da się wyleczyć. Jednakże właściwa opieka jest w stanie zminimalizować skutki objawów FAS i przede wszystkim zapobiec rozwojowi objawów wtórnych. Najważniejsze jednak że FAS jest chorobą, której można całkowicie zapobiec poprzez całkowitą abstynencję alkoholową w okresie ciąży.

Bibliografia:

1. Banach M. (red.), Dzieci wymagające specjalnej opieki zdrowotnej, Kraków 2004.
2. Klecka M. „Objawy i wczesne rozpoznanie FAS” w „Blżej przedszkola” 4/2004
3. Szuba L. Alkoholowy Zespół Płodowy (FAS), źródło:
<http://www.pbw.waw.pl/pbw/pliki/publikacje/FAS.pdf>,
1.02.2010.